

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

БУДА ТЕОДОЗІЯ ЙОСИПІВНА

УДК 331.5 (477.6)

**РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ
АГРОПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і
політика

Автореферат
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Донецьк – 2010

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі управління персоналом і регіональної економіки Тернопільського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Брич Василь Ярославович,
Тернопільський національний
економічний університет
МОН України, завідувач кафедри
менеджменту.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Бандур Семен Іванович,** Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України (м.Київ), Перший заступник голови;

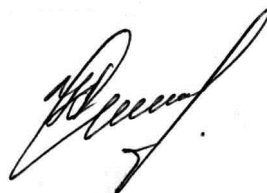
кандидат економічних наук, доцент **Шилець Олена Станіславівна,** Донецький національний університет Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри міжнародної економіки

Захист дисертації відбудеться «25» лютого 2010 р. об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.051.03 у Донецькому національному університеті за адресою: 83015, м. Донецьк, вул. Челюскінців, 186.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького національного університету за адресою: 83001, м. Донецьк, вул. Університетська, 24.

Автореферат розісланий « » січня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
д.е.н., доцент

С.П. Калініна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах розвитку ринку праці України як питання, що потребує нагального вирішення, постає проблема зайнятості молоді, використання праці якої виступає важливою передумовою економічного розвитку держави. Особливо складною є ситуація із зайнятістю молоді в агропромислових регіонах держави, що зумовлено демографічною ситуацією, погіршенням соціально-економічного розвитку зазначених територій тощо.

Об'єктивна необхідність визначення головних чинників забезпечення використання найбільш перспективної частини людських ресурсів – молоді – в умовах становлення ринкового середовища в агропромисловому виробництві вимагає розробки дієвих важелів регулювання відповідного сегменту ринку праці.

Питанням регулювання зайнятості населення присвячено праці С.Бандура, Д.Богині, В.Брича, О.Гришньої, В.Гриньової, Б.Данилишина, М.Долішнього, С.Дорогунцова, Н.Єсинової, Т.Заяць, С.Злупка, Є.Качана, А.Колота, Е.Лібанової, Н.Лук'янченко, В.Мандибури, О.Мартякової, М.Масхми, О.Новікової, В.Онкієнка, О.Палій, І.Петрової, В.Петюха, С.Пирожкова, В.Савченка, В.Скуратівського, Л.Чернюк, та ін. Вагомий внесок у дослідження зазначеної проблематики зробили вчені близького зарубіжжя: Л.Абалкін, Б.Генкін, С.Дятлов, В.Іноземцев, В.Клочков, Р.Колосова, Н.Литвинова, Г.Лукін, В.Марцинкевич, С.Струмлілн, Т.Чижова та ін.

Незважаючи на велику кількість робіт як зарубіжних, так і вітчизняних учених із досліджуваної проблематики, слід відзначити, що питання особливостей регулювання зайнятості населення агропромислових регіонів в умовах сучасної трансформації економіки України потребує подальшого системного дослідження, що зумовило вибір теми дисертаційної роботи, постановку мети і задач дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до напрямків науково-дослідної роботи Тернопільського національного економічного університету МОН України: кафедри управління персоналом і регіональної економіки «Регіональні проблеми вдосконалення розміщення продуктивних сил» (номер держреєстрації 0105U000860), в рамках якої досліджено питання економічної активності молоді на регіональному ринку праці; кафедри менеджменту «Удосконалення менеджменту персоналу в нових економічних реаліях» (номер держреєстрації 0107U000041), в рамках якої визначено стратегічні завдання розвитку агропромислового комплексу країни як передумови забезпечення зайнятості населення відповідних територій; кафедри соціальної роботи «Підготовка студентів ВНЗ засобами інтерактивних технологій» (номер держреєстрації 0107U012232), в рамках якої проаналізовано стан нормативно-правового забезпечення профорієнтаційної роботи.

Мета і задачі дослідження. *Метою* роботи є розвиток теоретико-методологічних основ регулювання зайнятості та розробка науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення регулювання зайнятості молоді агропромислових регіонів з урахуванням специфіки соціально-економічного розвитку останніх.

Для досягнення мети дослідження було поставлено і вирішено такі *задачі*:

- дослідити теоретичні основи регулювання зайнятості в системі державної соціально-економічної політики;
- проаналізувати концептуальні засади регулювання зайнятості молоді як

- напрямку розвитку агропромислового регіону;
- охарактеризувати зарубіжний досвід регулювання зайнятості молоді в рамках національних систем регулювання зайнятості;
 - проаналізувати стан зайнятості в Україні (міський і сільський аспекти);
 - дослідити передумови забезпечення зайнятості населення і перспективи зайнятості молоді агропромислових регіонів;
 - здійснити аналіз соціально-економічного стану молоді агропромислових регіонів на ринку праці;
 - розробити пропозиції щодо удосконалення нормативно-правової бази державного регулювання зайнятості молоді в структурі національного законодавства про зайнятість;
 - запропонувати забезпечення зайнятості населення агропромислових регіонів через створення агропромислових кластерів в структурі регіональних господарських комплексів.

Об'єктом дослідження є регулювання зайнятості молоді агропромислових регіонів в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні, економіко-правові засади й організаційно-економічний механізм регулювання зайнятості молоді на сучасному етапі розвитку ринку праці України.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи є положення сучасної економічної теорії, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених у галузі дослідження проблем регулювання зайнятості і ринку праці.

У процесі дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання, а також загальнонаукові методи пізнання: метод теоретичного узагальнення та системного аналізу (для дослідження теоретичних основ регулювання зайнятості в системі державної соціально-економічної політики); аналізу і синтезу (для аналізу зарубіжного досвіду регулювання зайнятості молоді в рамках національних систем регулювання зайнятості); методи статистичного та економіко-математичного аналізу (для аналізу стану зайнятості в Україні та передумов забезпечення зайнятості молоді) та ін.

В основу дослідження покладено наукові роботи вітчизняних та зарубіжних учених із проблем регулювання зайнятості та ринку праці. Інформаційною основою дослідження є закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, матеріали Державного комітету статистики України та ін.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні теоретичних та науково-методичних основ дослідження зайнятості населення і визначенні організаційно-економічних засад регулювання зайнятості молоді агропромислових регіонів.

Конкретні наукові результати, які характеризують новизну дослідження, полягають у такому:

вперше:

запропоновано використання кластерного підходу до вирішення проблем зайнятості молоді агропромислових регіонів: *кластеризація агропромислового виробництва* (створення виробничих кластерів навколо зернопереробної та молочнопереробної

підгалузей агропромислового виробництва) виступає підґрунтям забезпечення зайнятості населення агропромислового регіону через потребу створення нових і збереження існуючих робочих місць, що об'єктивно обумовлює необхідність застосування кваліфікованої праці молоді в рамках новоутворюваних кластерів;

удосконалено:

теоретико-методологічні основи дослідження зайнятості населення, а саме розроблено *класифікацію форм зайнятості населення* з виділенням молоді як цільового сегменту за такими ознаками: форми організації робочого часу; статус зайнятості; характер організації робочих місць та робочого часу; стабільність трудової діяльності; форми правового регулювання; розроблено *класифікацію заходів регулювання зайнятості* за такими ознаками: за масштабами впливу; за способом впливу; за типом впливу; за змістом, за об'єктом впливу;

організаційно-методичні засади регулювання зайнятості населення з урахуванням молодіжної складової, а саме визначено стратегічні завдання розвитку агропромислового комплексу країни як передумови забезпечення зайнятості населення відповідних територій, у т.ч. молоді як найбільш активної його частини, до яких належать такі: прискорення науково-технічного прогресу в галузі; розробка і реалізація структурної та інвестиційної політики в галузі; здійснення контролю за збалансованим розвитком галузей агропромислового комплексу, здійсненням інтеграції сільського господарства з переробною промисловістю, розвитком матеріально-технічної бази зберігання і транспортування продукції; організація підготовки і перепідготовки кадрів; поглиблення інтеграції науки і виробництва та ін.;

отримали подальшого розвитку:

понятійно-категоріальний апарат дослідження ринку праці: надано визначення *ринку праці молоді* як складної системи економічних відносин щодо узгодження інтересів роботодавців і найманої робочої сили в конкретному сегменті економіки з урахуванням його територіально-галузевої і демографічної специфіки;

систематизація проблем зайнятості молоді агропромислових регіонів, до яких автором віднесено такі: демографічна криза сільських поселень; соціальна незахищеність працюючої сільської молоді; поширення незареєстрованої трудової діяльності серед молоді аграрних регіонів України; наявність диспропорцій в структурі попиту та пропозиції робочої сили, відсутність можливості реалізації кадрового потенціалу сільської молоді; небажання молоді реалізовувати трудовий потенціал у сільському виробництві; збільшення трудової міграції сільської молоді до міст; подальший занепад сільськогосподарського виробництва.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення дисертаційної роботи сприятимуть розвитку підходів до формування ефективної інтеграції підприємницького сектору економіки України до глобального економічного середовища.

Результати дослідження використано у практичній діяльності Управління праці та соціальної політики Тернопільської міської ради (№ 03-610-3 від 29.05.2008 р.) – сформульовані завдання регіонального рівня, вирішення яких визначає напрями державного регулювання зайнятості в регіоні; Тернопільського міськрайонного центру зайнятості (№ 340/1/07-16 від 14.07.2008 р.) – визначення стратегічних завдань розвитку агропромислового комплексу країни як передумови забезпечення зайнятості населення

відповідних територій.

Результати досліджень, що містяться в дисертації, також використані в навчальному процесі у Тернопільському національному економічному університеті при розробці навчально-методичних матеріалів та викладанні курсів «Ринок праці», «Державне регулювання зайнятості», «Економіка праці та соціально-трудова відносина», «Соціологія праці», «Соціологія молоді» (довідка № 572/12 – 26.6.9.0 від 19.12.2008 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі результати, викладені в дисертаційній роботі, отримані здобувачем самостійно і знайшли відображення в опублікованих автором працях.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідались і отримали схвалення на 11 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах: «Розробка теоретичних моделей інтерактивних технологій в освітньому середовищі» (м. Тернопіль, 2008); «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (м. Суми, 2008); «Сучасний український університет: теорія і практика впровадження інноваційних технологій» (м. Суми, 2008); «Соціум. Наука. Культура» (м. Київ, 2008); «Соціально-психологічні та правові засади гендерної політики» (м. Тернопіль, 2005); «Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні та за рубежом» (м. Тернопіль, 2003); «Регіональна політика України: наукові основи, методи, механізми» (м. Львів, 1998); «Методологія економіко-статистичного дослідження в умовах ринку» (м. Тернопіль, 1997); «Управління трудовими ресурсами – проблеми і перспективи розвитку» (м. Хмельницький, 1997); «Актуальні проблеми розвитку економіки України у перехідний період до ринку» (м. Тернопіль, 1996); «Проблеми постприватизації» (м. Хмельницький, 1996).

Публікації результатів дослідження. За темою дослідження опубліковано 31 наукову роботу загальним обсягом 13,7 д.а., з яких особисто автору належить 13,3 д.а., в тому числі 1 брошуру у співавторстві загальним обсягом 2 д.а., з яких особисто автору належить 0,4 д.а., 15 статей у наукових фахових виданнях загальним обсягом 7,75 д.а., з яких особисто автору належить 7,3 д.а.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 192 найменувань, додатків. Загальний обсяг роботи становить 203 стор., включаючи 23 таблиці на 17 сторінках, 34 рисунки на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету і завдання дослідження, його предмет і об'єкт, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі *«Теоретико-методологічні основи регулювання зайнятості молоді»* досліджено теоретичні основи регулювання зайнятості в системі державної соціально-економічної політики; проаналізовано концептуальні засади регулювання зайнятості молоді як напрямку розвитку агропромислового регіону; охарактеризовано зарубіжний досвід регулювання зайнятості молоді в рамках національних систем регулювання зайнятості.

Теоретичні засади регулювання зайнятості в системі державної соціально-економічної політики базуються на дослідженні двох взаємопов'язаних сфер останньої –

соціальної і економічної. Обґрунтовано, що найважливішим критерієм соціальної орієнтованості економіки є ставлення до зайнятості – зайнятість має розглядатись як невід'ємна частина комплексної соціальної політики. При цьому мають враховуватись такі соціальні аспекти зайнятості: нерозривний зв'язок зайнятості з найважливішим конституційним правом людини – правом на працю; визначальна роль зайнятості у формуванні рівня життя і гідних умов існування; формування нової мотивації високоєфективної праці як основи зростання добробуту кожного і суспільства в цілому; саме трудова діяльність перетворює людину, розкриває і примножує її професійні можливості, стимулює розвиток особистості.

В результаті аналізу напрямків дослідження соціально-економічних процесів (ліберального, консервативного, соціал-демократичного, марксистського) визначено відмінності між класичними і радикальними теоріями ринку праці.

На основі дослідження існуючих підходів до визначення ринку праці (В.Петюх, М.Масхма, Н.Єсинова, О.Карпіщенко, Е.Лібанова, О.Палій, В.Скуратівський та ін.) надано авторське визначення даного поняття: *ринок праці молоді* визначено як складну систему економічних відносин щодо узгодження інтересів роботодавців і найманої робочої сили в конкретному сегменті економіки з урахуванням його територіально-галузевої і демографічної специфіки.

На основі існуючих підходів до трактування зайнятості (Г.Мелік'ян, Р.Колосова, В.Адамчук, О.Ромашов, М.Сорокіна, Закон України «Про зайнятість населення» та ін.) розроблено *класифікацію форм зайнятості населення* з виділенням цільового сегменту регулювання – *молоді* – за такими ознаками: форми організації робочого часу; статус зайнятості; характер організації робочих місць та робочого часу; стабільність трудової діяльності; форми правового регулювання. Обґрунтовано, що однією з найважливіших умов забезпечення повної зайнятості при прискоренні зростання ефективності праці виступає зайнятість молоді.

В результаті дослідження напрямів і механізму державного регулювання зайнятості населення, особливостей первинного і вторинного ринків праці розроблено *класифікацію заходів регулювання зайнятості* (рис.1).

На основі дослідження теоретико-методичних основ регулювання зайнятості на регіональному рівні обґрунтовано, що в регіонах, де переважають жінки, люди похилого віку, особи з високим рівнем освіти, рівень безробіття є невисоким, але швидкозростаючим; в регіонах, де серед безробітних висока частка чоловіків, *молоді*, та осіб із низьким рівнем освіти, рівень безробіття є високим, але зростає даний показник повільніше, ніж у середньому по країні.

Встановлено, що в Україні проблеми безробіття найбільше загострились в західних агропромислових регіонах з високим природним приростом населення, де на ринок праці постійно виходить значна кількість молоді, при скороченні кількості робочих місць.

Зроблено висновок, що в умовах ринкової економіки забезпечення зайнятості молоді виступає однією з головних передумов перспективного розвитку регіонів, стійкого стану регіональних господарських комплексів на внутрішньому і зовнішньому ринках. Виходячи з вищезазначеного, завдання забезпечення зайнятості молоді в агропромислових регіонах має розглядатись як найголовніша передумова виходу агропромислового сектора країни з кризи, оскільки людський

капітал виступає однією з основних складових капіталу агропромислового комплексу. Виділено системоутворюючі чинники формування людського капіталу агропромислових регіонів (правовий, економічний, соціальний, демографічний), досліджено значення особистих селянських господарств у формуванні та реалізації людського капіталу сільського господарства у різних типах економіки.

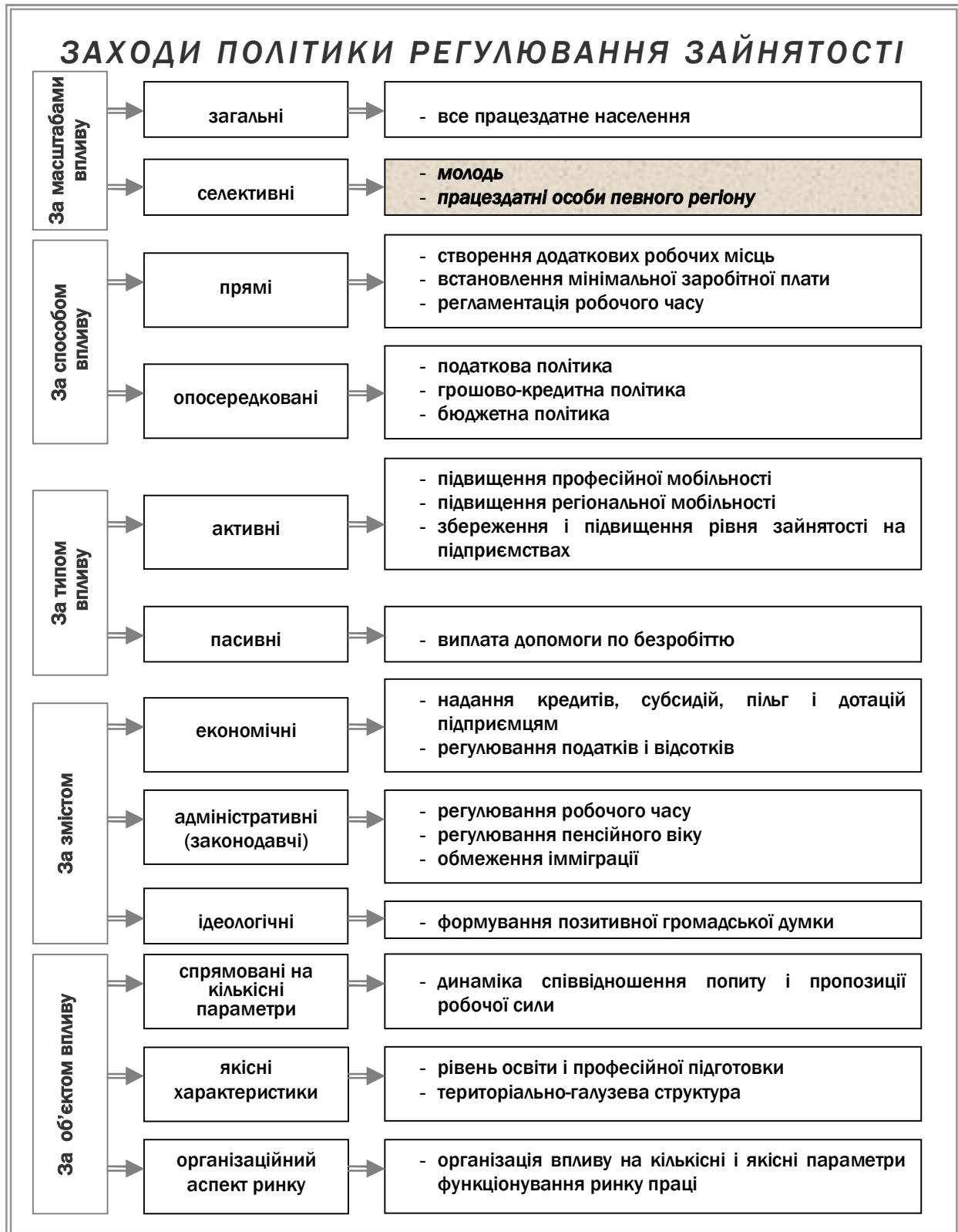

Рис.1. Класифікація заходів регулювання зайнятості

Обґрунтовано, що у якості чинників, що впливають на розвиток зайнятості молоді через діяльність особистих селянських господарств, виступають такі: вдосконалення законодавства; спеціалізація виробництва; кооперація та інтеграція з сільськогосподарськими підприємствами; формування інфраструктури ринку; соціальний розвиток регіонів; технічне та технологічне забезпечення; механізм державної підтримки; розвиток консультаційного забезпечення.

На основі дослідження зарубіжного досвіду регулювання зайнятості молоді в рамках національних систем регулювання зайнятості (ліберального, консервативного, соціал-демократичного типів організаційного устрою) встановлено, що в державах загального добробуту молодь розглядається як цінний капітал, який забезпечує країні майбутнє. Встановлено, що особливий напрям політики зайнятості в зазначеній групі країн становлять такі заходи: 1) професійна освіта молоді; 2) активне сприяння зайнятості молодих працівників; 3) заходи щодо працевлаштування молоді, яка не має професійної підготовки.

Встановлено, що в країнах з розвинутою ринковою економікою основна маса самозайнятих сконцентрована у галузях сільського господарства, що підтверджує висновок про особливе значення особистих селянських господарств у забезпеченні зайнятості в агропромислових регіонах.

В результаті дослідження організаційно-економічних основ забезпечення зайнятості молоді сільських територій обґрунтовано, що дана зайнятість визначається наслідками функціонування та реформування агропромислового сектору. Зроблено висновок, що навіть в умовах розвинутих інституційних складових економіки державна координація процесів регулювання ринку праці, стимулювання аграрного виробництва та розвитку сільських територій є обов'язковою.

У другому розділі «*Аналіз зайнятості молоді агропромислових регіонів в системі регулювання ринку праці України*» проаналізовано стан зайнятості в Україні (міський і сільський аспекти); досліджено передумови забезпечення зайнятості населення і перспективи зайнятості молоді агропромислових регіонів; здійснено аналіз соціально-економічного стану молоді агропромислових регіонів на ринку праці.

Як свідчать результати аналізу, чисельність економічно активного населення України складає 22 379,4 тис. осіб (48,4% всього населення України) у 2008р. і зростає щорічно з 2005р. за рахунок збільшення економічної активності населення (участі населення у суспільному виробництві) на фоні зниження чисельності робочої сили в попередні роки. При цьому в останні роки, починаючи з 2004р., більш інтенсивними темпами відбувається зростання економічної активності сільського населення у порівнянні з міським населенням (рис.2).

В цілому, починаючи з 2001р., спостерігається тенденція до зростання сфери найманої праці, однак показники структури зайнятості за статусами зайнятості значно відрізняються в залежності від місця проживання (рис.3), що є наслідком надзвичайно низького рівня організації сільськогосподарського виробництва в Україні, переважання дрібних особистих селянських господарств, маломеханізованої праці сільських мешканців та соціальної незахищеності працівників на селі. Як свідчать результати аналізу структури зайнятого населення за місцем проживання та професійними групами, 55% зайнятого населення агропромислових регіонів – це працівники найпростіших професій, тобто

некваліфікована робоча сила. Одночасно сільське населення скоріше знаходить роботу або найчастіше приступає до роботи в особистому селянському господарстві, забезпечуючи себе засобами для існування. Тому рівень безробіття сільського населення є нижчим за рівень безробіття міського населення.

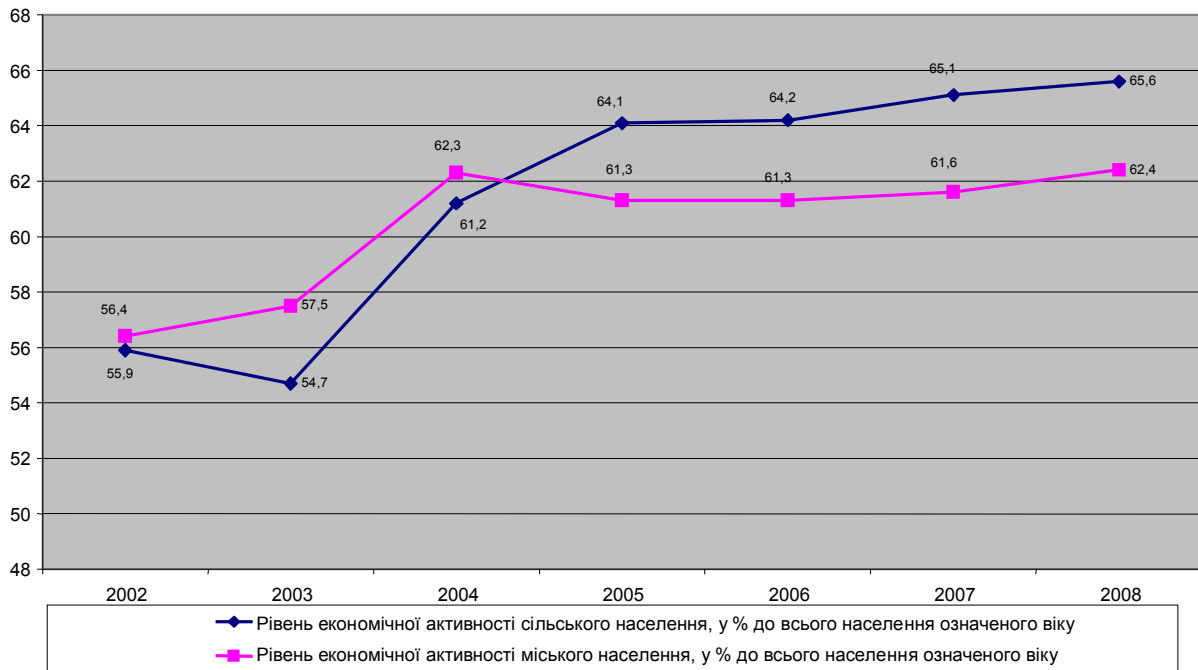

Рис.2. Рівень економічної активності сільського та міського населення України у 2002-2008 рр., %

В структурі безробіття загрозовою є ситуація з безробіттям молоді, яка закінчила навчання в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах (17,4% загальної кількості безробітних).

Виявлено зростання негативних тенденцій у використанні сільського трудового потенціалу – зниження рівня кваліфікації сільської робочої сили, низький рівень заробітної плати, поширення неорганізованої, незареєстрованої зайнятості.

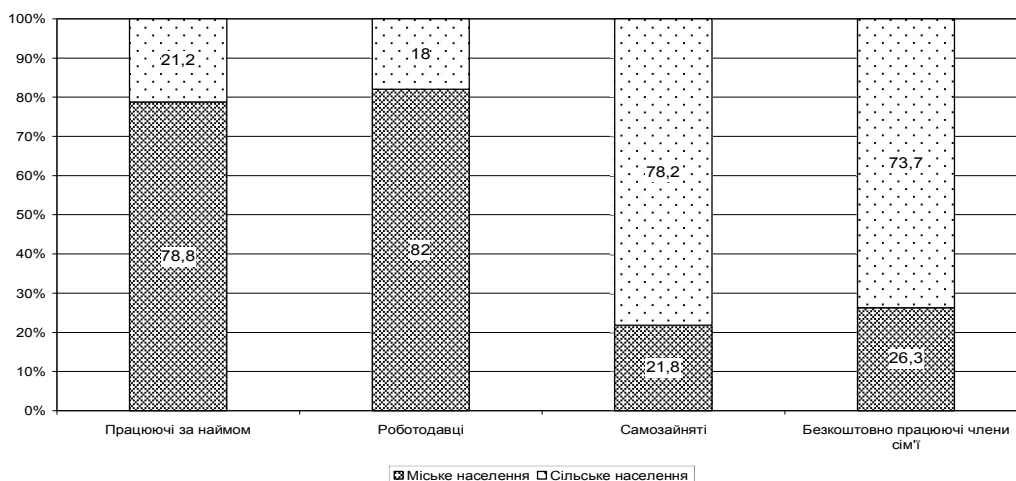

Рис.3. Розподіл зайнятого населення України за статусами зайнятості, місцем проживання у 2008 р.

Аналіз зайнятості населення регіонів України свідчить, що максимальні структурні показники зайнятості у сільському господарстві, мисливстві та лісовому

господарстві України зафіксовано в таких областях: Чернівецька, Тернопільська, Закарпатська, Волинська, Івано-Франківська, Вінницька.

Як свідчать результати розрахунків, на ринках праці більшості агропромислових регіонів України за досліджуваний період відбулось значне скорочення пропозиції робочої сили (середньорічні темпи скорочення становлять від -1,6% до -2%). За інтенсивністю змін, найбільші середньорічні темпи зростання рівня зайнятості за досліджуваний період спостерігались в Чернівецькій області (3,6%), а найбільші темпи скорочення рівня зайнятості населення були характерні для Вінницької, Волинської, Івано-Франківської областей (рис.4). В Закарпатській та Тернопільській областях зростання рівня зайнятості було помірним (на 1,2% і 0,9% щорічно відповідно), але вищим за загальний по країні рівень (0,7%). Відповідно на зареєстрованому ринку праці, найбільші показники навантаження на вільні робочі місця (вакансії) на початку досліджуваного періоду спостерігались в Рівненській (91 особа на 1 вільне місце), Тернопільській (87 осіб), Житомирській (79 осіб), Львівській (74 особи), Закарпатській (58 осіб), Чернівецькій (56 осіб), Волинській (55 осіб), Івано-Франківській (46 осіб), Вінницькій (35 осіб) областях.

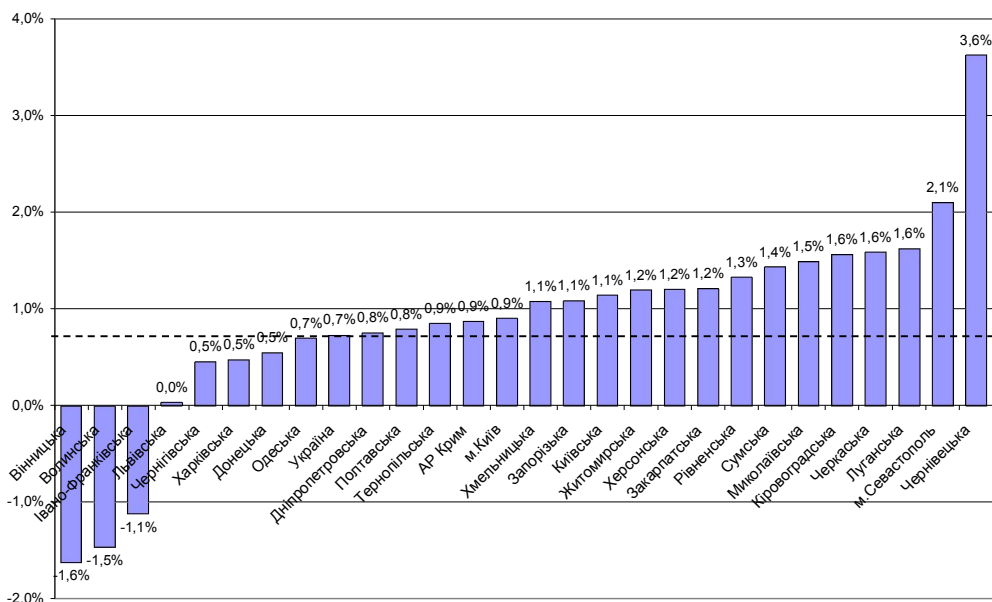

Рис.4. Середньорічні темпи зростання рівня зайнятості населення за регіонами України в 2000-2008 рр.

Таким чином, результати дослідження стану та динаміки ринків праці регіонів України свідчать, що більшість ринків праці агропромислових регіонів мають депресивний, порівняно з іншими регіональними ринками праці, характер.

Встановлено, що в результаті реформаційних процесів в аграрному секторі виробництво сільськогосподарської продукції як передумова забезпечення зайнятості населення знизилось за період 1991-2008рр. майже на третину (у 2008р. становило 71,3% рівня 1991р.), при цьому найбільше скорочення виробництва відбулось в галузі тваринництва – більше ніж в 2 рази скоротилось поголів'я худоби; в галузі рослинництва тільки в 2008р. вдалося досягти рівня виробництва 1991р.

Зроблено висновок, що трудова активність молоді тісно пов'язана з отриманням

загальної, та, особливо, професійної освіти. Разом з тим, порівняно з іншими економічно-розвиненими країнами, молодь України менше задіяна у суспільному виробництві через довготривалість отримання освіти та нерозповсюдженість серед молоді практики поєднання навчання з роботою (табл.1). При цьому сільська молодь іноді змушена вирішувати досить складні проблеми ще задовго до вступу до навчальних закладів: набуття навіть середньої освіти часто ускладнюється включенням підлітків у трудову діяльність з метою підтримки матеріального рівня сім'ї, віддаленістю населених пунктів у сільській місцевості від середніх шкіл, проблемами сільської школи і т.п.

Таблиця 1

**Рівні економічної активності населення у віці
15-24 роки в Україні та деяких країнах світу**

Країни	Рівень економічної активності населення у віці 15-19 років, % до населення означеної вікової групи	Рівень економічної активності населення у віці 20-24 роки, % до населення означеної вікової групи
Україна	16,5	63,6
США	43,7	74,7
Канада	53,4	78,0
Японія	16,3	62,9
Німеччина	30,1	70,3
Великобританія	57,1	75,0

Внаслідок вищевикладеного, серед економічно активної молоді віком 15-24 роки рівень безробіття був найвищим серед усіх вікових груп. При цьому рівень безробіття сільської молоді (10,2%) був меншим, ніж серед міської молоді (13,6%). Одночасно як серед міського, так і серед сільського економічно активного населення рівні безробіття молоді є найвищими порівняно з іншими віковими групами (рис 5).

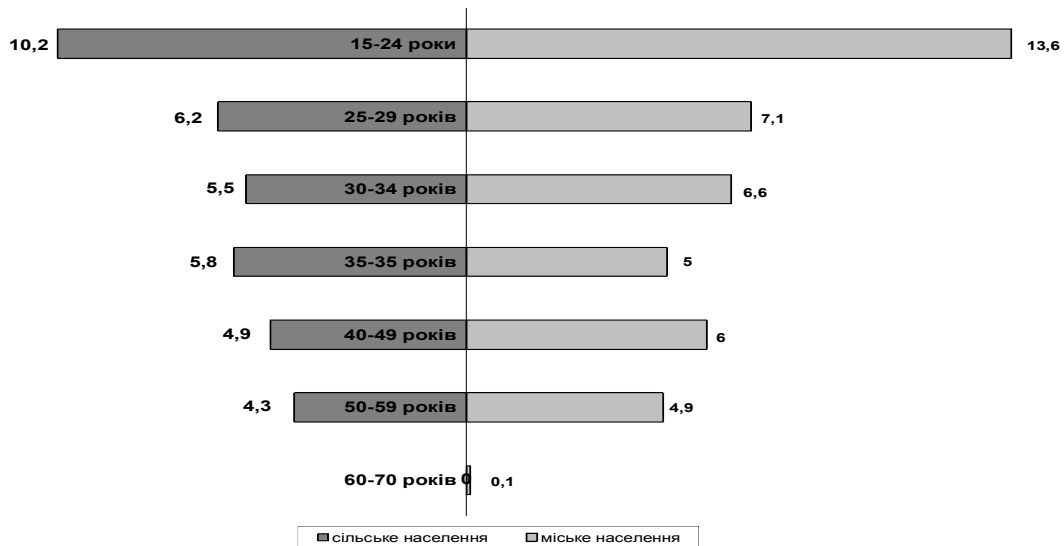

Рис.5. Рівні безробіття сільського та міського населення України за віковими групами в 2008 р.

При цьому в агропромислових регіонах у порівнянні з іншими регіонами рівень безробіття сільського населення є значно вищим (так, у Тернопільській області на 1 жовтня 2008р. частка безробітних громадян, що проживають на селі склала 62,4%, при цьому молодь до 35 років складала 38,4% зареєстрованих безробітних; у

Чернівецькій області на вересень 2008р. із загальної чисельності безробітних, які перебували на обліку, 75,1% становили мешканці сільської місцевості, з них 33,7% – молодь віком до 35 років; у Закарпатській області на червень 2008р. безробітних нараховувалося 70,3% мешканців сільської місцевості, з них 34,7% – сільська молодь).

За результатами проведеного представниками Української аграрної конфедерації та Інституту аграрного розвитку Центральної та Східної Європи у 2006р. соціологічного опитування студентів вищих навчальних закладів аграрного напрямку, виявлено, що після закінчення учбового закладу працювати безпосередньо у сільськогосподарському виробництві виявили бажання лише 19% студентів, при цьому понад 90% опитаних пов'язують свою професійну діяльність і життя не з селом, а з містом внаслідок низької якості життя у сільській місцевості у порівнянні з містом.

Як свідчать результати дослідження, половина зайнятого сільського населення (50,7%) були задіяні в неформальному секторі економіки, при цьому у неформальному секторі працюють більше 60% молоді у віці 15-24 роки та 43% молодих людей у віці 25-29 років (табл.2).

Таблиця 2

Зайнятість населення у неформальному секторі економіки за статтю, віковими групами та місцем проживання у 2007 році

	Всього		У тому числі за віковими групами (років), % до загальної кількості зайнятого населення відповідної вікової групи					
	тис. осіб	у % до загальної кількості зайнятих	15–24	25–29	30–39	40–49	50–59	60–70
Все населення	4661,7	22,3	29,3	18,5	17,6	17,3	21,2	63,5
жінки	2263,7	22,3	29,9	17,5	16,3	15,8	23,2	68,2
чоловіки	2398,0	22,3	28,8	19,3	18,9	18,9	19,3	57,5
міське населення	1319,8	9,2	12,7	9,4	9,0	8,2	7,4	15,2
сільське населення	3341,9	50,6	61,0	43,3	38,2	39,1	52,9	96,2

Доведено, що головною причиною безробіття сільської молоді виступають, насамперед, економічні чинники, пов'язані з різким падінням обсягів сільськогосподарського виробництва, а також повільністю впровадження ринкових перетворень у сільській місцевості та диверсифікації економіки села.

Реформаційні процеси в сільському господарстві, недостатність інвестицій в розвиток агропромислового виробництва, поширення дрібного присадибного виробництва сільськогосподарської продукції знаходять відображення й у значній диференціації доходів та витрат домогосподарств у міських та сільських поселеннях на користь перших. Результати аналізу свідчать також про збереження значного рівня натуралізації сільських домогосподарств – надходження від особистого підсобного господарства складала 14,9% грошових доходів та 25,9% сукупних ресурсів домогосподарств у сільській місцевості, – що зменшує можливості зайнятості молоді.

Вкрай низький рівень розвитку соціальної інфраструктури села створює реальні передумови для погіршення соціально-демографічної ситуації в сільській місцевості. В результаті дії двох складових руху населення – природного та механічного – до проблем зайнятості молоді агропромислових регіонів додається проблема майбутнього дефіциту працездатної і кваліфікованої робочої сили.

В результаті узагальнення отриманих результатів виділено такі проблеми зайнятості молоді агропромислових регіонів:

- демографічна криза сільських поселень, що призводить до звуження пропозиції праці на регіональних ринках праці;
- соціальна незахищеність працюючої сільської молоді;
- поширення незареєстрованої трудової діяльності серед молоді аграрних регіонів України;
- наявність диспропорцій в структурі попиту та пропозиції робочої сили, відсутність можливості реалізації кадрового потенціалу сільської молоді, використання кваліфікованих працівників не за фахом, і, як наслідок, неефективність приватних та суспільних витрат населення на освіту молодого покоління;
- небажання молоді реалізовувати трудовий потенціал у сільському виробництві через низькі рівні доходів в сучасному дрібному сільському господарстві, нерозвиненість соціальної сфери сільських поселень, недоступність побутових, освітніх, культурних послуг для сільської молоді;
- збільшення трудової міграції сільської молоді до міст, що призводить до загострення ситуації на місцевих ринках праці;
- подальший занепад сільськогосподарського виробництва, спричинений в сукупності з іншими чинниками, також і зменшенням трудового потенціалу сільських поселень.

У третьому розділі *«Удосконалення регулювання зайнятості молоді агропромислових регіонів в контексті розвитку економіки регіональних господарських комплексів»* розроблено пропозиції щодо удосконалення нормативно-правової бази державного регулювання зайнятості молоді в структурі національного законодавства про зайнятість; запропоновано забезпечення зайнятості населення агропромислових регіонів через створення агропромислових кластерів в структурі регіональних господарських комплексів.

В результаті проведеного аналізу встановлено недоліки в наявній нормативно-правовій базі з питань зайнятості населення. Обґрунтовано важливість профорієнтаційної складової в удосконаленні нормативно-правового забезпечення. Обґрунтовано необхідність внесення змін до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту» та ін. стосовно виділення окремих статей стосовно профорієнтації як інструменту реалізації права молоді, яка навчається, на обґрунтований професійний вибір; щодо фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного та науково-методичного забезпечення профорієнтаційної роботи.

Доведено, що особливого значення у розвитку зайнятості молоді агропромислових регіонів має створення правових засад розвитку системи самозайнятості, враховуючи значення особистих селянських господарств, забезпечення підтримки підприємницької ініціативи безробітних громадян.

На основі аналізу заходів щодо створення селянських кооперативів з метою покращення інфраструктури села і якості сільськогосподарської продукції (Державних цільових програм з розвитку сільськогосподарських кооперативів і створення ринків сільськогосподарської продукції на 2009-2015рр., Постанови Кабінету міністрів «Деякі питання державної підтримки базових молочних сільськогосподарських обслуговуючих

кооперативів», Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», Закону України «Про внесення змін в Закон України «Про якість і безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження порядку використання в 2009р. коштів Стабілізаційного фонду для надання державної підтримки сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам» та ін.) прогнозовано, що в результаті реалізації даних законів близько 10% малих приватних сільгоспвиробників впродовж найближчих 4-5 років об'єднаються в кооперативи. Очікується, що стимулювання кооперативного руху призведе до того, що на міні-ферми, засновані на базі кооперативів, через 5-7 років припадатиме 30-40% у загальному обсязі виробництва молока в Україні (на даному етапі їх питома вага не перевищує 5%).

Обґрунтовано, що для збільшення можливостей зайнятості молоді в агропромислових регіонах необхідною є розробка механізму надання непрямої державної підтримки постачальникам молока і м'яса, проголошена Законом України «Про внесення змін в деякі Закони України відносно попередження негативних наслідків світової фінансової кризи на розвиток агропромислового комплексу» (№ 922 від 04.03.2009р.), який має враховувати такі основні елементи господарського механізму: управління; планування; економічна доцільність; економічні стимули, що використовуються в практиці господарювання підприємств агропромислової сфери; організаційна побудова господарських органів, методи і стиль їх роботи; форми участі трудових колективів в управлінні виробництвом; правові аспекти вирішення питань розвитку сільського господарства, всього агропромислового комплексу.

При цьому на державному рівні має бути забезпечено вирішення стратегічних завдань, що визначають перспективи розвитку агропромислового комплексу країни: прискорення науково-технічного прогресу; структурна і інвестиційна політика; науково обґрунтоване планування, фінансування і ресурсне забезпечення розвитку агропромислового виробництва з урахуванням найбільш повного використання можливостей і особливостей кожного регіону країни; контроль за збалансованим розвитком галузей агропромислового комплексу, здійсненням інтеграції сільського господарства з переробною промисловістю, розвитком матеріально-технічної бази зберігання і транспортування продукції; удосконалення економічних методів ведення господарства; здійснення науково обґрунтованого ціноутворення, впровадження прогресивних форм організації і оплати праці; раціональне використання коштів і матеріальних ресурсів; організація підготовки і перепідготовки кадрів; поглиблення інтеграції науки і виробництва.

Обґрунтовано, що у якості *передумов розробки економічного механізму формування АПК* як єдиного об'єкту управління, реалізація якого забезпечує основу зайнятості молоді агропромислових регіонів, мають виступати такі: досягнення високих кінцевих результатів; скорочення витрат всіх видів ресурсів на одиницю продукції; забезпечення збалансованого і пропорційного розвитку і безперервного функціонування всіх ланок комплексу – від виробництва сільськогосподарської продукції до її реалізації споживачам. Центральною ланкою вищезазначеного механізму має стати індикативне планування, оскільки у складі агропромислового комплексу інтегровані різнорідні галузі народного господарства, кожна з яких має: технічні, технологічні і організаційні особливості; певні галузеві інтереси; суттєві відмінності у професійному складі та рівні кваліфікації кадрів.

Виходячи з вищезазначеного, стратегічними завданнями розвитку агропромислового

комплексу країни як передумови забезпечення зайнятості населення відповідних територій, з урахуванням молоді як найбільш активної його частини, мають стати такі:

- прискорення науково-технічного прогресу в галузі;
- розробка і реалізація структурної і інвестиційної політики в галузі;
- науково обґрунтоване планування, фінансування і ресурсне забезпечення розвитку агропромислового виробництва з урахуванням найбільш повного використання можливостей і особливостей кожного регіону країни;
- здійснення контролю за збалансованим розвитком галузей агропромислового комплексу, здійсненням інтеграції сільського господарства з переробною промисловістю, розвитком матеріально-технічної бази зберігання і транспортування продукції;
- удосконалення економічних методів ведення господарства і господарських відносин;
- здійснення науково обґрунтованого ціноутворення, впровадження прогресивних форм організації і оплати праці;
- економне використання коштів і матеріальних ресурсів;
- організація підготовки і перепідготовки кадрів;
- поглиблення інтеграції науки і виробництва.

Реалізація зазначених завдань призведе до формування АПК як цілісного об'єкту управління, що викликає об'єктивну необхідність розробки економічного механізму, спрямованого на: досягнення високих кінцевих результатів; скорочення витрат всіх видів ресурсів на одиницю продукції; забезпечення збалансованого і пропорційного розвитку і безперервного функціонування всіх ланок комплексу – від виробництва сільськогосподарської продукції до її реалізації споживачам.

З урахуванням світового досвіду обґрунтовано доцільність забезпечення зайнятості молоді агропромислових регіонів через створення агропромислових кластерів в структурі регіональних господарських комплексів. *Кластеризація агропромислового виробництва* – створення виробничих кластерів навколо зернопереробної та молочнопереробної підгалузей агропромислового виробництва (рис.6), діяльність яких потребуватиме створення нових і збереження існуючих робочих місць, – виступає підґрунтям забезпечення зайнятості як в цілому населення агропромислового регіону, так і молоді зокрема. При цьому роль державних органів влади на місцевому рівні в структурі кластерів полягає у забезпеченні рівних умов для всіх учасників, зменшенні диспропорцій, що можуть виникнути, стимулюванні розвитку пріоритетних галузей та видів економічної діяльності на території громади.

Формування кластерів агропромислового виробництва позитивно вплине на галузеву, територіальну та соціально-економічну структуру економіки регіону, завдяки кумулятивному ефекту дозволить покращити ситуацію на ринку праці молоді та отримати значні надходження до бюджетів всіх рівнів (взаємодія включених до кластеру елементів, врахування їх взаємозв'язку та взаємообумовленості забезпечує появу нових інтегральних якостей, не властивих її частинам та компонентам, що утворюють цей кластер).

Обґрунтовано, що з точки зору національної економіки результативність функціонування кластеру може оцінюватись кількістю створених робочих місць, що виступає передумовою збільшення середнього класу і є додатковим аргументом на користь розширення процесу кластеризації.

Рис.6. Структура зернопереробного кластеру агропромислового виробництва

Зроблено висновок щодо *субаддитивності витрат* в рамках кластерних утворень, коли при утворенні кластеру спільне виробництво різних випусків продукції коштує дешевше, ніж окреме. Для розрахунку ефекту субаддитивності запропоновано використання підходу щодо аналізу діяльності однопродуктової фірми, відповідно до якого

$$\sum_{i=1}^n C(q_i) > C\left(\sum_{i=1}^n q_i\right), \quad (1)$$

де $C(q)$ – мінімальний набір витрат ресурсів, який дозволить здійснити випуск q одиниць продукції, $q = (q_1, \dots, q_n)$;

n – кількість видів продукції.

Таким чином, створення агропромислових кластерів буде мати наслідком покращення ситуації на ринку праці територій за рахунок збереження існуючих і створення нових робочих місць як наслідків діяльності утвореного кластеру, що розширює можливості зайнятості молоді агропромислових регіонів.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження вирішено важливу наукову задачу формування цілісного теоретико-методичного та науково-практичного інструментарію регулювання зайнятості молоді агропромислового регіону в сучасних соціально-економічних умовах в Україні.

1. В результаті проведеного дослідження надано авторське визначення *ринку праці молоді* як складної системи економічних відносин щодо узгодження інтересів роботодавців і найманої робочої сили в конкретному сегменті економіки з урахуванням його територіально-галузевої і демографічної специфіки.

2. Обґрунтовано, що зайнятість має розглядатись як невід'ємна частина комплексної соціальної політики. Розроблено *класифікацію форм зайнятості населення* за такими ознаками: форми організації робочого часу; статус зайнятості; характер організації робочих місць та робочого часу; стабільність трудової діяльності; форми правового регулювання; розроблено *класифікацію заходів регулювання зайнятості*, з виділенням молоді як цільового сегменту регулювання, за такими ознаками: за масштабами впливу; за способом впливу; за типом впливу; за змістом; за об'єктом впливу.

3. В умовах ринкової економіки забезпечення зайнятості молоді виступає однією з головних передумов перспективного розвитку регіонів. Завдання забезпечення зайнятості молоді в агропромислових регіонах має розглядатись як найголовніша передумова виходу агропромислового сектора країни з кризи, оскільки людський капітал виступає однією з основних складових капіталу агропромислового комплексу.

4. Обґрунтовано, що у якості чинників, що впливають на розвиток зайнятості молоді через діяльність особистих селянських господарств, виступають такі: вдосконалення законодавства; спеціалізація виробництва; кооперація та інтеграція з сільськогосподарськими підприємствами; формування інфраструктури ринку; соціальний розвиток регіонів; технічне та технологічне забезпечення; механізм державної підтримки; розвиток консультативного забезпечення.

5. На основі дослідження зарубіжного досвіду регулювання зайнятості молоді встановлено, що особливий напрям політики зайнятості в державах загального добробуту становлять такі заходи: 1) професійна освіта молоді; 2) активне сприяння зайнятості молодих працівників; 3) заходи щодо працевлаштування молоді, яка не має професійної підготовки. Встановлено, що в країнах з розвинутою ринковою економікою основна маса самозайнятих сконцентрована у галузях сільського господарства, що підтверджує висловлену гіпотезу щодо особливого значення особистих селянських господарств у забезпеченні зайнятості в агропромислових регіонах.

6. Встановлено, що показники структури зайнятості за статусами зайнятості значно відрізняються в залежності від місця проживання, що є наслідком надзвичайно низького рівня організації сільськогосподарського виробництва в Україні, переважання дрібних особистих селянських господарств, маломеханізованої праці сільських мешканців та соціальної незахищеності працівників на селі.

7. В структурі безробіття загрозливою є ситуація з безробіттям молоді, яка закінчила навчання в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах (17,4% загальної кількості безробітних). Встановлено зростання негативних тенденцій у використанні сільського трудового потенціалу – зменшення рівня кваліфікації

сільської робочої сили, низький рівень заробітної плати, поширення неорганізованої, незареєстрованої зайнятості.

8. Результати проведеного аналізу свідчать, що на ринках праці більшості агропромислових регіонів України за досліджуваний період відбулось значне скорочення пропозиції робочої сили. За інтенсивністю змін, найбільші середньорічні темпи зростання рівня зайнятості за досліджуваний період спостерігались в Чернівецькій області (3,6%), а найбільші темпи скорочення рівня зайнятості населення були характерні для Вінницької, Волинської, Івано-Франківської областей. В Закарпатській та Тернопільській областях зростання рівня зайнятості було помірним (на 1,2% і 0,9% щорічно відповідно), але вищим за загальноукраїновий рівень (0,7%).

9. Результати дослідження стану та динаміки ринків праці регіонів України свідчать, що більшість ринків праці агропромислових регіонів мають депресивний, порівняно з іншими регіональними ринками праці, характер. Доведено, що головною причиною безробіття сільського населення в цілому і молоді як найбільш активної його частини виступають, економічні чинники, пов'язані з різким падінням обсягів сільськогосподарського виробництва, а також повільність впровадження ринкових перетворень у сільській місцевості та диверсифікації економіки села. Виділено проблеми зайнятості молоді агропромислових регіонів: демографічна криза сільських поселень; соціальна незахищеність працюючої сільської молоді; поширення незареєстрованої трудової діяльності серед молоді аграрних регіонів України; наявність диспропорцій в структурі попиту та пропозиції робочої сили, відсутність можливості реалізації кадрового потенціалу сільської молоді; небажання молоді реалізовувати трудовий потенціал у сільському виробництві; збільшення трудової міграції сільської молоді до міст; подальший занепад сільськогосподарського виробництва.

10. Обґрунтовано необхідність внесення змін до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту» та ін. щодо виділення окремих статей щодо профорієнтації як інструменту реалізації права молоді, що навчається, на обґрунтований професійний вибір; щодо фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного та науково-методичного забезпечення профорієнтаційної роботи.

11. Визначено стратегічні завдання розвитку агропромислового комплексу країни як передумови забезпечення зайнятості населення в цілому і молоді як найбільш активної його частини: прискорення науково-технічного прогресу в галузі; розробка і реалізація структурної і інвестиційної політики в галузі; здійснення контролю за збалансованим розвитком галузей агропромислового комплексу, здійсненням інтеграції сільського господарства з переробною промисловістю, розвитком матеріально-технічної бази зберігання і транспортування продукції; організація підготовки і перепідготовки кадрів; поглиблення інтеграції науки і виробництва та ін.

12. Обґрунтовано доцільність забезпечення зайнятості молоді агропромислових регіонів через створення агропромислових кластерів в структурі регіональних господарських комплексів навколо зернопереробної та молочнопереробної підгалузей агропромислового виробництва як передумови створення нових і збереження існуючих робочих місць, що об'єктивно потребуватиме використання людського капіталу молоді агропромислових регіонів. Зроблено висновок щодо *субаддитивності витрат* в рамках кластерних утворень, запропоновано відповідне економіко-математичне забезпечення.

ПУБЛІКАЦІЇ АВТОРА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Брошури

1. Буда Т.Й. Стан ринку праці Тернопільської області у I кварталі 2003 року / Є.П. Качан, В.Я. Брич, Т.Й. Буда – Тернопільський обласний центр зайнятості. – Тернопіль, 2003. – 28 с. (2/0,4 д.а.).

Особистий внесок здобувача: визначено особливості застосування механізмів регулювання зайнятості молоді в регіоні.

Публікації у наукових фахових виданнях

1. Буда Т.Й. Працевлаштування випускників вищих навчальних закладів як спосіб забезпечення ефективної зайнятості молоді / Т.Й. Буда // Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України: науковий журнал. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – Випуск 18. – С.73-76 (0,4 д.а.).

2. Буда Т.Й. Регулювання зайнятості молоді: Європейський досвід / Т.Й. Буда // Проблемы и перспективы сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ: сб. науч.тр. – Донецк: Дон НУ, 2009. – Т.2. – С. 814-818 (0,45 д.а.).

3. Буда Т.Й. Регулювання молодіжного ринку праці в контексті євроінтеграційної стратегії держави / Т.Й. Буда // Бізнес – навігатор: науково-виробничий журнал. – Херсон: Міжнародний університет бізнесу і права, 2009. – № 16. – С.130-136 (0,4 д.а.).

4. Буда Т.Й. Розвиток молодіжного підприємництва у сфері послуг / Т.Й. Буда // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль. Науковий журнал ТДЕУ: Тернопіль. – Випуск 12. – 2005. – С. 18-21 (0,4 д.а.).

5. Буда Т.Й. Гендерні особливості економічної активності сільської молоді / Т.Й. Буда // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль: Зб. наук. пр. – Тернопіль: Економічна думка. – 2004. – Випуск 11. – С. 30-38 (0,6 д.а.).

6. Буда Т.Й. Соціально-економічні зміни і нові проблеми молоді у сфері зайнятості / Т.Й. Буда // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль: Збірник наукових праць. – Випуск 10, 2004. – С. 28-34 (0,4 д.а.).

7. Буда Т.Й. Деякі можливі шляхи вирішення соціально-економічних проблем зайнятості молоді в Україні / Буда Т.Й. // Вісник ТАНГ. – Тернопіль, 1999. – №6. – С. 172-178 (0,6 д.а.).

8. Буда Т.Й. Незайнятість молоді – одна із найважливіших проблем сьогодення / Буда Т.Й. // Формування економічних відносин в умовах ринку: Зб. наук. праць. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – С. 256-258 (0,4 д.а.).

9. Буда Т.Й. Вторинна зайнятість: деякі оцінки, тенденції розвитку / Т.Й. Буда // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль: Науковий журнал ТАНГ. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – Вип. 1. – С. 47-54 (0,8 д.а.).

10. Буда Т.Й. Перспективи розвитку малого бізнесу / Т.Й. Буда // Формування економічних відносин в умовах ринку: Зб. наук. праць – Тернопіль, Економічна думка. – 1998. – Вип. 2. – С. 189-192 (0,4 д.а.).

11. Буда Т.Й. Молодь на ринку праці: проблеми зайнятості / Т.Й. Буда // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України: Зб. наук. праць. – Вип. 2. – Тернопіль, Економічна думка. – 1998. – С. 259-265 (0,6 д.а.).

12. Буда Т.Й. Соціально-економічні проблеми зайнятості молоді (на прикладі Тернопільської області) / Т.Й. Буда // Вісник ТАНГ. – Тернопіль, 1998. – Випуск 4. – С. 152-157 (0,5 д.а.).

13. Буда Т.Й. Досвід вирішення соціально-економічних проблем молоді за кордоном / Т.Й. Буда // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – Тернопіль, Економічна думка. – 1999. – С. 210-214 (0,4 д.а.).

14. Буда Т.Й. Вторинна зайнятість молоді / Т.Й. Буда // Регіональна економіка. – Львів, 1998. – №3. – С. 95-102 (0,7 д.а.).

15. Буда Т.Й. Соціально-економічні проблеми незайнятості молоді / А.Г. Горілий, І.М. Тимош, Т.Й. Буда // Вісник ТАНГ. – Тернопіль, 1996. – №1. – С. 42-49 (0,7/0,25 д.а.).

Особистий внесок здобувача: досліджено шляхи вирішення соціально-економічних проблем незайнятості молоді в Європейських країнах.

Публікації в інших виданнях

1. Буда Т.Й. Регулювання зайнятості молоді як соціально-економічна проблема / Т.Й. Буда // Психологія і суспільство: Український теоретико-методологічний соціогуманітарний часопис. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – №3. – С. 129-134 (0,45 д.а.).

2. Буда Т.Й. Підприємницька діяльність молоді: стан та тенденції розвитку / Т.Й. Буда // Збірник праць науковців у галузі економіки. За загальною редакцією проф. Швайка М.А. – Наукове видання. – К.: Київський міжнародний університет, 2008. – С. 147-151 (0,35 д.а.).

3. Буда Т.Й. Соціальні технології як напрямок в освітніх інноваціях / Т.Й. Буда // Розробка теоретичних моделей інтерактивних технологій в освітньому середовищі: Збірка матеріалів міжвузівського обласного науково-практичного семінару (11 квітня 2008 р.). – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – С. 102-111 (0,9 д.а.).

4. Буда Т.Й. Духовно-творча парадигма культури: освітні мотивації сучасності / О.С. Морщакова, Т.Й. Буда // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (16-17 квітня 2008 року, м. Суми). – Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти / Суми: ВТД “Університетська книга”, 2008. – С. 162-169 (0,6/0,4 д.а.).

Особистий внесок здобувача: обґрунтовано сучасні мотиви вибору випускниками вищих навчальних закладів для продовження освіти.

5. Буда Т.Й. Реформування системи вищої освіти – основа успішного працевлаштування молоді / Т.Й. Буда // Сучасний український університет: теорія і практика впровадження інноваційних технологій. Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (22-24 квітня 2008 р.). Частина II. – Суми: Вид-во СумДу, 2008. – С. 146-148 (0,15 д.а.).

6. Буда Т.Й. Проблеми реалізації трудового потенціалу молоді в Україні / Т.Й. Буда // Матеріали третьої всеукраїнської науково-практичної Інтернет - конференції “Соціум. Наука. Культура” 29-31 січня 2008 року. – Київ, 2008. – С. 7-13 (0,75 д.а.).

7. Буда Т.Й. Професійна самореалізація і перспективи трансформації комплексних систем професійної адаптації молоді в умовах формування ринкової

економіки / Т.Й. Буда // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Філософія. Тернопіль – №14. – 2006. – С. 73-77 (0,6 д.а.).

8. Буда Т.Й. Економічна активність населення: гендерні особливості / Т.Й. Буда // Матеріали до Всеукраїнської практичної конференції “Соціально-психологічні та правові засади гендерної політики”. Тернопіль, 2005 р. – С. 43-45 (0,3 д.а.).

9. Буда Т.Й. Молодь і діти як об’єкт соціальної роботи. Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні та за рубежом / Т.Й. Буда // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 травня 2003 р. – Ужгород: Мистецька лінія. – 2003. – С. 61-63 (0,45 д.а.).

10. Буда Т.Й. Регіональні проблеми зайнятості молоді / Т.Й. Буда // Регіональна політика України: наукові основи, методи, механізми: Зб. праць до науково-практ. конф. – Ч.ІІ. – Львів, 1998. – С. 210-214 (0,35 д.а.).

11. Буда Т.Й. Розвиток підприємництва та його вплив на розв’язання проблем зайнятості молоді / Т.Й. Буда // Методологія економіко-статистичного дослідження в умовах ринку: Збірник праць до міжн. наук.-пр. конф. – Тернопіль, 1997. – С. 49-50 (0,2 д.а.).

12. Буда Т.Й. Сприяння працевлаштуванню та продуктивній зайнятості молоді – головна проблема ринку праці / Т.Й. Буда // Управління трудовими ресурсами – проблеми і перспективи розвитку: Збірник доповідей до міжнар. наук.-практ. конф. – Ч.ІІ. – Хмельницький, 1997. – С. 248-251 (0,2 д.а.).

13. Буда Т.Й. Соціальні наслідки незайнятості молоді / А.Г. Горілий, І.М. Тимош, Т.Й. Буда // Актуальні проблеми розвитку економіки України у перехідний період до ринку: матеріали міжвузівської наук.-практ. конф. – Ч.ІІ. – Тернопіль, 1996. – С. 63-64 (0,25/0,1 д.а.).

Особистий внесок здобувача: проаналізовано дані соціальної статистики по тернопільській області і побудовано графіки кореляційної залежності рівнів незайнятості молоді і злочинності за період 1991-1996 років.

14. Буда Т.Й. Особливості приватизації в Україні / Т.Й. Буда // Актуальні проблеми розвитку економіки України у перехідний період до ринку: матеріали міжвузівської наук.-практ. конф. – Ч.ІІ. – Тернопіль, 1996. – С. 19-21 (0,2 д.а.).

15. Буда Т.Й. Приватизація в Україні: особливості, проблеми, шляхи виправлення існуючого становища / Т.Й. Буда // Проблеми пост приватизації: тези доповідей науково-практичної конференції 23-24 травня 1996 р. – Ч.І. – Хмельницький, 1996. – С. 24-26 (0,2 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Буда Теодозія Йосипівна. Регулювання зайнятості молоді агропромислового регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. – Донецький національний університет Міністерства освіти і науки України, Донецьк, 2010.

Дисертацію присвячено розвитку теоретико-методологічних основ регулювання зайнятості та розробці науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення

регулювання зайнятості молоді агропромислових регіонів з урахуванням специфіки соціально-економічного розвитку останніх.

Досліджено теоретичні основи регулювання зайнятості в системі державної соціально-економічної політики. Проаналізовано концептуальні засади регулювання зайнятості молоді як напрямку розвитку агропромислового регіону. Охарактеризовано зарубіжний досвід регулювання зайнятості молоді в рамках національних систем регулювання зайнятості.

Проаналізовано стан зайнятості в Україні (міський і сільський аспекти). Досліджено передумови забезпечення зайнятості населення і перспективи зайнятості молоді агропромислового регіону. Здійснено аналіз соціально-економічного стану молоді сільськогосподарських регіонів на ринку праці.

Розроблено пропозиції щодо удосконалення нормативно-правової бази державного регулювання зайнятості молоді в структурі національного законодавства про зайнятість. Запропоновано забезпечення зайнятості населення агропромислових регіонів через створення агропромислових кластерів в структурі регіональних господарських комплексів.

Ключові слова: регулювання зайнятості, регулювання зайнятості молоді, зарубіжний досвід регулювання зайнятості молоді, передумови забезпечення зайнятості, законодавство про зайнятість, агропромисловий регіон, агропромислові кластери.

АННОТАЦИЯ

Буда Теодозия Иосифовна. Регулирование занятости молодежи агропромышленного региона. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 00.08.09 – демография, экономика труда, социальная экономика и политика. – Донецкий национальный университет Министерства образования и науки Украины, Донецк, 2010.

Диссертация посвящена развитию теоретико-методологических основ регулирования занятости и разработке научно-практических рекомендаций по совершенствованию регулирования занятости молодежи агропромышленных регионов с учетом специфики социально-экономического развития последних.

Исследованы теоретические основы регулирования занятости в системе государственной социально-экономической политики. Проанализированы концептуальные основы регулирования занятости молодежи как направления развития агропромышленного региона. Охарактеризован зарубежный опыт регулирования занятости молодежи в рамках национальных систем регулирования занятости.

Предложено определение понятия «рынок труда», разработана классификация мер по регулированию занятости. Выделены факторы, влияющие на развитие занятости молодежи.

Проанализировано состояние занятости в Украине (городской и сельский аспекты). Исследованы предпосылки обеспечения занятости населения и перспективы занятости молодежи агропромышленных регионов. Осуществлен анализ социально-экономического состояния молодежи агропромышленных регионов на рынке труда.

Проанализировано состояние экономической активности населения, структура занятости населения в городской и сельской местности, тенденции использования

сельского трудового потенциала. Исследованы аспекты трудовой активности молодежи, особенности занятости и безработицы молодежи агропромышленных регионов. Выделены проблемы занятости молодежи агропромышленных регионов.

Разработаны предложения по совершенствованию нормативно-правовой базы государственного регулирования занятости молодежи в структуре национального законодательства о занятости. Предложено обеспечение занятости населения агропромышленных регионов посредством создания агропромышленных кластеров в структуре региональных хозяйственных комплексов.

Выделены предпосылки обеспечения занятости молодежи агропромышленных регионов, обоснована ведущая роль самозанятости в решении данного вопроса. Позиционирована кластеризация агропромышленного производства как основа решения проблем занятости населения агропромышленных регионов.

Ключевые слова: регулирование занятости, регулирование занятости молодежи, зарубежный опыт регулирования занятости молодежи, предпосылки обеспечения занятости, законодательство о занятости, агропромышленный регион, агропромышленные кластеры.

SUMMARY

Buda Teodoziya Iosifovna. «Regulation of employment of youth agricultural region». – It is Manuscript.

Thesis for degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.07 – demography, labor economics, social economics and politics. – Donetsk National University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kiev, 2010.

Dissertation is devoted to the development of theoretical and methodological bases of regulation of employment and development of scientific and practical recommendations to improve the regulation of youth employment agricultural regions to the specific socio-economic development of the past.

Theoretical framework regulating employment in the state socio-economic policy. Analyze the conceptual foundations of regulation of youth employment as the direction of agriculture in the region. Characterize the regulation of foreign experience in youth employment in national systems of employment regulation.

The state of employment in Ukraine (urban and rural aspects). Investigate the conditions of employment and employment prospects of young agricultural region. Undertaken analysis of the socio-economic status of young agricultural regions in the labor market.

A proposal for improving the legal framework of state regulation of youth employment in the structure of national legislation on employment. A provision of employment through the establishment of agro-industrial regions of agricultural clusters in the structure of regional economic systems.

Keywords: employment regulation, regulation of youth employment, foreign experience regulating youth employment, conditions of employment, employment law, agricultural region, agro-industrial clusters.

Підписано до друку 11.01.2010 р. Формат 60x90/16. Папір типографський.
Офсетний друк. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Замовлення №260110/73

Видавництво Донецького національного університету,
83001, м.Донецьк, вул. Університетська, 24
Надруковано: Центр інформаційних комп'ютерних технологій
Донецького національного університету
83001, м.Донецьк, вул. Університетська, 24
Свідоцтво про держреєстрацію:
серія ДК №1854 від 24.06.2004 р.